

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET:

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

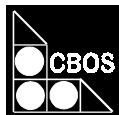
BS/8/2000

POCZUCIE REPREZENTACJI INTERESÓW I WPŁYWU NA SPRAWY PUBLICZNE

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, STYCZEŃ 2000

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

POCZUCIE REPREZENTACJI INTERESÓW I WPŁYWU NA SPRAWY PUBLICZNE

- ◆ Większość badanych (61%) uważa, że władze nie dbają o ich sprawy, nic nie robią dla nich jako obywateli. Przeciwnego zdania jest niespełna jedna trzecia (30%) dorosłych Polaków.
- ◆ Wśród respondentów przeważa opinia, że ani w rządzie, ani w Sejmie, ani też we władzach wojewódzkich nie ma ludzi, którzy dbają o interesy i potrzeby osób takich jak oni. Tylko w przypadku samorządowych władz lokalnych więcej respondentów (47%) uważa, że zasiadają w nich osoby troszczące się o ich interesy i potrzeby, niż ma opinię przeciwną (41%).
- ◆ Niewielu badanych podziela pogląd, że ludzie tacy jak oni mają wpływ na to, co się dzieje w kraju (16%) i w województwie (17%). Zdecydowana większość sądzi, że obywatele nie mają wpływu ani na sprawy kraju (82%), ani województwa (80%). Nieco lepiej jest z poczuciem możliwości oddziaływania na sprawy lokalne: powiatu i gminy (31%), parafii lub kościoła (36%), a zwłaszcza miejscowości lub osiedla, w którym mieszkają (43%), jednak i w tych przypadkach przeważają opinie o braku wpływu. Większość dorosłych Polaków uważa więc, że nie ma możliwości oddziaływania na bieg spraw publicznych.
- ◆ Opinie o wpływie na sprawy zakładów pracy są podzielone: niemal co drugi ankietowany zatrudniony na etacie uważa, że ma wpływ na to, co się dzieje w jego zakładzie, i tyle samo jest przekonanych o swej bezsilności.
- ◆ Odsetki badanych mających poczucie podmiotowości obywatelskiej lub pracowniczej są jednak pod koniec lat dziewięćdziesiątych wyższe niż na początku dekady - zarówno gdy chodzi o sprawy kraju, jak i o wpływ na sprawy lokalne oraz zakładu pracy.

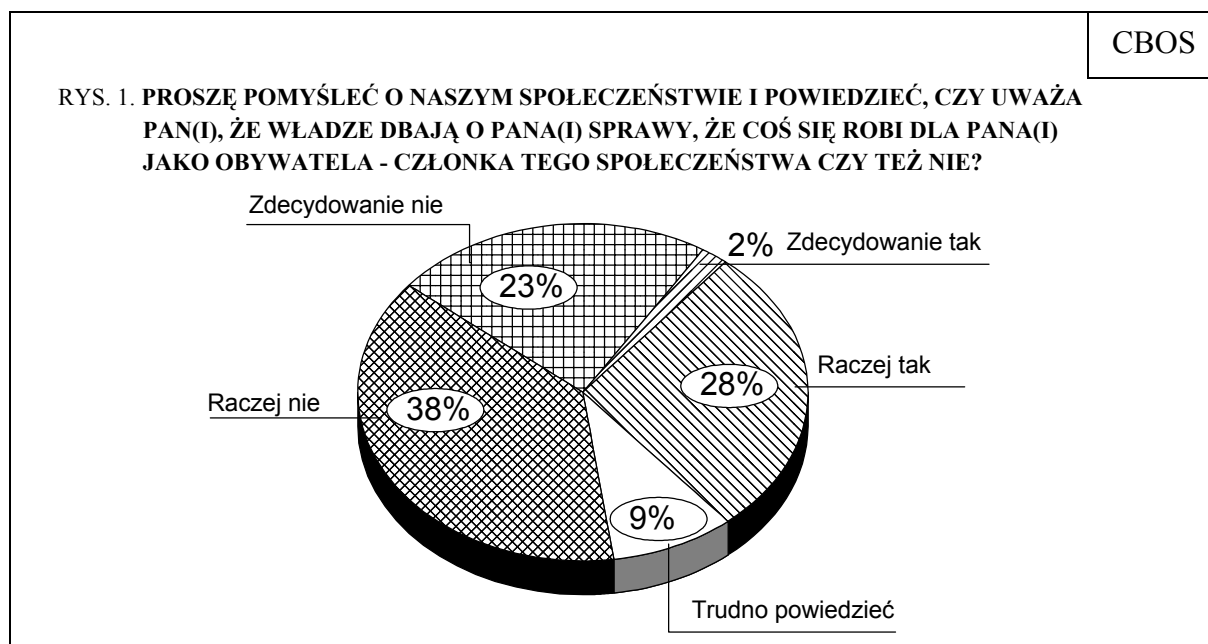
Do istotnych wskaźników demokratycznych przemian, kształtowania się społeczeństwa obywatelskiego należy poczucie reprezentacji interesów obywatela we władzach samorządowych i państwowych, troski o niego ze strony władz oraz przekonanie, że zwykli ludzie mają wpływ na to, co się dzieje w Polsce - zarówno na sprawy krajowe, jak i lokalne, związane z miejscem zamieszkania oraz pracy. Natomiast przekonanie, że o sprawy ludzi nikt nie dba, że są lekceważeni i nikt nie reprezentuje ich interesów oraz brak poczucia wpływu na sprawy publiczne można uważać za przejaw poczucia marginesowości wobec obecnego systemu politycznego - opuszczenia czy wykluczenia w jednych przypadkach, a w innych obojętności lub niechęci do spraw polityki - co oznacza, że nie wszyscy Polacy czują się w pełni obywatelami nowej Polski.

Wyniki jednego z naszych ostatnich sondaży¹ dostarczają przesłanek do udzielenia odpowiedzi na pytanie, jak wygląda obecnie w naszym społeczeństwie poczucie reprezentacji interesów oraz wpływu na sprawy publiczne, jak powszechne jest - po dziesięciu latach transformacji - poczucie obywatelskiej podmiotowości, konstytutywne dla społeczeństwa obywatelskiego.

¹ Badanie „Państwo i obywatel” przeprowadzono w dniach 3-15 grudnia ‘99 na liczącej 1521 osób reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

DBAŁOŚĆ WŁADZ O NASZE INTERESY I POTRZEBY

Większość dorosłych obywateli naszego kraju (61%) ma poczucie, że władze nie myślą o ich sprawach, nie pamiętają o ich potrzebach i nic nie robią dla nich. Blisko jedna czwarta ankietowanych wyraża ten pogląd w sposób zdecydowany.

Im gorzej badani oceniają warunki materialne swego gospodarstwa domowego, tym częściej twierdzą, że nic się dla nich jako obywateli nie robi, a im lepiej - tym częściej uważają, że władze dbają o ich sprawy². Wynika to przypuszczalnie ze związanego z trudnościami materialnymi niezaspokojenia potrzeb i poczucia upośledzenia. Opinie te wiążą się także, choć nieco słabiej, z poglądami politycznymi ankietowanych oraz z ich poziomem wykształcenia. Lewicowość poglądów oraz niskie wykształcenie częściej współwystępują z przekonaniem, że władze nic nie robią, natomiast prawicowość oraz średnie i wyższe wykształcenie z poglądem przeciwnym. Przekonanie to - co ciekawe - częściej też współwystępuje z rzadkim uczestnictwem ankietowanych w praktykach religijnych lub brakiem takiego uczestnictwa (zob. tabele aneksowe), mimo że religijność mierzona częstością praktyk jest negatywnie powiązana z wysokością wykształcenia.

² Współczynnik korelacji r Pearsona = 0,279.

Spośród grup społeczno-zawodowych poczucie pozostawienia samemu sobie, braku troski, najczęściej mają rolnicy i bezrobotni, następnie robotnicy niewykwalifikowani i renciści oraz mieszkańcy wsi, a najrzadziej - uczniowie i studenci oraz pracownicy umysłowi niższego szczebla.

Warto dodać, że - jak wynika z analizy danych - przekonanie, iż władze nie dbają o sprawy obywateli, wiąże się także częściej z pesymizmem w postrzeganiu kierunku rozwoju sytuacji w kraju, z poglądem, że zmiany zachodzące w Polsce od roku '89 przyniosły ludziom więcej strat niż korzyści, i z negatywnymi opiniami na temat demokracji, zwłaszcza z niezadowolaniem ze sposobu jej funkcjonowania w naszym kraju³.

Badani, którzy uważają, że władze nie dbają o ich sprawy, w większości (74%) deklarują ponadto, iż osobiście odczuli lekceważenie ze strony władz. Wśród pozostałych znacznie mniej osób (50%) spotkało się z lekceważeniem, choć nie wiąże się to z o wiele częstszym załatwianiem spraw w urzędach w ostatnim roku przez tych, którzy spotkali się z lekceważeniem - różnice pod tym względem są stosunkowo niewielkie.

Opinie na temat dbałości władz o sprawy ludzi są wyraźnie powiązane z sympatiami do partii politycznych: osoby skłonne uznać, że takie partie jak AWS i UW oraz, w mniejszym stopniu, ROP wyrażają ich interesy i poglądy, rzadziej uważają, iż władze nic dla nich nie robią. Natomiast sądzący, iż wyrazicielem ich interesów i poglądów jest SLD, częściej są przekonani o braku troski ze strony władz.

Wśród ankietowanych przeważa również opinia, że we władzach ponadlokalnych - na szczeblu wojewódzkim, w Sejmie i w rządzie - nie ma ludzi, którzy dbaliby o interesy i potrzeby zwykłych obywateli. Przeciwnego zdania jest mniej więcej jedna trzecia badanych. Tylko w przypadku władz gminy, miasta czy powiatu respondenci nieco częściej są zdania, że zasiadają w nich ludzie, którzy dbają o ich interesy. Tak więc dominujące w społeczeństwie poczucie, że władze nie dbają i nie troszczą się o sprawy zwykłych ludzi w znacznie mniejszym stopniu dotyczy władz samorządowych. Zajmowanie się lokalnymi problemami i bliskość władz sprzyjają większej identyfikacji ankietowanych z ich przedstawicielami.

³ Pearsona $r = 0,396$.

Tabela 1

Czy uważa Pan(i), że ... są ludzie, którzy dbają o interesy i potrzeby ludzi takich jak Pan(i) czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
- we władzach lokalnych, samorządowych (gminy, miasta, powiatu)	47	41	12
- we władzach wojewódzkich	33	47	20
- w Sejmie	32	55	13
- w rządzie	31	57	12

Opinie na temat dbałości władz o interesy ludzi są ze sobą, oczywiście, ściśle powiązane: najsilniejsze związki zachodzą między poglądami dotyczącymi władz lokalnych i wojewódzkich⁴, z jednej strony, oraz Sejmu i rządu⁵, z drugiej. Omawiane wyżej poczucie, że władze nic dla ludzi nie robią, wiąże się trochę słabiej z opiniami dotyczącymi istnienia lub nieistnienia we władzach reprezentantów interesów społeczeństwa⁶.

Na opiniach respondentów dotyczących dbania przez władze różnych szczebli o interesy i potrzeby ludzi takich jak oni wyraźnie waży poczucie części z nich, że spotkało ich kiedyś lekceważenie ze strony władz. Wśród osób twierdzących, że odczuły kiedykolwiek takie lekceważenie, odsetek przekonanych o trosce władz danego szczebla jest zawsze mniejszy niż wśród tych, którzy lekceważenia nigdy nie odczuli⁷. Natomiast sam fakt załatwiania (lub nie) jakichś spraw w urzędach w ciągu ostatniego roku nie ma istotnego statystycznie wpływu. Bardzo słabo, ale pozytywnie, powiązany jest z tymi opiniami fakt próbowania w ostatnich kilku latach zrobienia przez respondenta czegoś na rzecz swojego środowiska⁸.

⁴ Współczynnik r Pearsona = 0,814.

⁵ Współczynnik r Pearsona = 0,889.

⁶ Najsłabiej z opinią, że we władzach lokalnych (gminy, miasta, powiatu) nie ma ludzi dbających o interesy i potrzeby obywateli (r Pearsona = 0,480), a najmocniej - z przekonaniem, że nie ma takich ludzi w rządzie (r Pearsona = 0,542).

⁷ V Cramera w granicach: 0,17 - 0,18.

⁸ Nie ma związku w przypadku władz wojewódzkich, natomiast w przypadku władz lokalnych V Cramera wynosi 0,097, rządu: 0,081, Sejmu: 0,068.

Jak łatwo się domyślić, opinie badanych dostrzegających we władzach dbałość o sprawy obywateli są pozytywnie skorelowane z ich optymizmem w postrzeganiu kierunku rozwoju sytuacji w kraju⁹, z przekonaniem, że zmiany zachodzące w Polsce od roku '89 przyniosły ludziom więcej korzyści niż strat¹⁰, oraz z zadowoleniem ze sposobu funkcjonowania demokracji w naszym kraju¹¹.

Przekonanie o istnieniu we władzach lokalnych (gminy, miasta, powiatu) ludzi dbających o społeczne interesy i potrzeby jest słabo społecznie zróżnicowane. Czynnikiem różnicującym opinię w sposób istotny jest przede ocena warunków materialnych swojego gospodarstwa domowego: im lepsza, tym częstsza opinia, że we władzach lokalnych są reprezentanci interesów obywateli, a im gorsza ocena, tym opinia taka rzadziej występuje¹². Odnotowane zróżnicowania związane z poglądami politycznymi, wykształceniem czy miejscem zamieszkania (zob. tabele aneksowe) nie są istotne statystycznie.

Natomiast czynniki te - wraz z sytuacją materialną ankietowanych - w istotny sposób różnicują ich opinie dotyczące istnienia ludzi dbających o sprawy obywateli we władzach wojewódzkich, Sejmie i rządzie¹³ (zob. tabele aneksowe). Wykształcenie (zwłaszcza średnie i wyższe), zamieszkanie w dużych miastach oraz prawicowe poglądy polityczne sprzyjają poczuciu, że tacy ludzie istnieją.

Z analizy danych wynika ponadto, że sympatycy AWS, Unii Wolności i ROP oraz Unii Pracy - tzn. respondenci, którzy uważają, że partie te w jakimś stopniu wyrażają ich interesy i poglądy - bardziej niż inni skłonni są uznać, że we władzach są ludzie dbający o ich sprawy. Sympatycy PSL mają taką opinię tylko w odniesieniu do władz lokalnych, a zwolennicy SLD przeciwnie - skłonni są uważać, że ani we władzach lokalnych, ani w rządzie nie ma ludzi dbających o ich interesy i potrzeby.

Spora część ankietowanych - ponad dwie piąte - odpowiadając na ogólne pytanie o lekceważący stosunek do obywateli twierdzi, że osobiście odczuła lekceważenie ze strony

⁹ Najslabiej w przypadku władz lokalnych (r Pearsona = 0,202), najmocniej - rządu (r Pearsona = 0,368).

¹⁰ Najslabiej w przypadku władz lokalnych (r Pearsona = 0,210), najmocniej - rządu (r Pearsona = 0,325).

¹¹ Najslabiej w przypadku władz lokalnych (r Pearsona = 0,284), najmocniej - rządu (r Pearsona = 0,356).

¹² Współczynnik r Pearsona = 0,279.

¹³ Najsilniej jednak różnicuje właśnie ocena własnych warunków materialnych: r Pearsona od 0,226 do 0,230.

władz. Jest to odsetek znacznie wyższy niż w początkach lat dziewięćdziesiątych. Wynika to prawdopodobnie z ogólniejszego rozczarowania skutkami przemian i poszerzenia się w społeczeństwie strefy biedy i bezradności, ale może też być skutkiem negatywnego odbioru społecznego wprowadzanych reform, zwłaszcza reformy opieki zdrowotnej, przy której szczególnie odczuwano lekceważenie potrzeb i interesów obywateli.

Tabela 2

Można usłyszeć opinie, że władze mają lekceważący stosunek do obywateli. Czy Pan(i) osobiście odczuł(a) kiedykolwiek lekceważenie ze strony władz czy też nie?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	I '92	XII '99
	w procentach	
Tak	34	44
Nie	66	56

Na doznane lekceważenie ze strony władz częściej niż pozostali skarżą się ci respondenci, którzy w ciągu ostatniego roku załatwiali jakieś sprawy w urzędzie miasta, gminy lub w jakimś innym (odpowiednio 53% wobec 38%), poczucie lekceważenia jest więc, przypuszczalnie, związane po części z sytuacją w urzędach po wejściu w życie reformy administracji publicznej. Częściej też skarżą się na lekceważenie ci ankietowani, którzy w ostatnich latach byli społecznie aktywni i próbowali coś zrobić na rzecz swojego środowiska, np. w osiedlu, mieście czy gminie.

Poczucie lekceważenia przez władze mają przede wszystkim mieszkańcy wielkich aglomeracji, ankietowani z wykształceniem wyższym oraz zasadniczym zawodowym, ponadto respondenci żyjący w złych warunkach materialnych. Częściej też osoby deklarujące lewicowe poglądy polityczne. W grupach społeczno-zawodowych najwyższe odsetki osób, które czuły się lekceważone, występują wśród przedstawicieli kadry kierowniczej i inteligencji oraz wśród bezrobotnych, robotników wykwalifikowanych, rolników, pracujących na własny rachunek poza rolnictwem i rencistów. Widać więc, że poczucie lekceważenia przez władze występuje z dużym natężeniem w różnych segmentach struktury społecznej, także - na przeciwległych jej krańcach.

POCZUCIE SPOŁECZNEGO WPLYWU

Dominujące wśród respondentów poczucie, że władze nic nie robią dla nich jako obywateli, przewaga opinii o braku we władzach szczebli ponadlokalnych ludzi reprezentujących ich interesy, a także znaczny odsetek osób, które odczuły lekceważenie ze strony władz, wskazują na to, że w naszym społeczeństwie dość powszechne jest poczucie opuszczenia, pewnego rodzaju marginesowości - zwłaszcza wobec systemu politycznego - oraz braku wpływu na to, co się dzieje.

Ankietowani pytani wprost o to, czy ludzie tacy jak oni mają wpływ na sprawy, które rozstrzygane są na szczeblu lokalnym i ponadlokalnym, na ogół - z jednym wyjątkiem - stwierdzają, że są takiego wpływu pozbawieni. W odniesieniu do spraw krajowych i wojewódzkich aż cztery piąte badanych wyraża taką opinię. Niewiele lepiej jest też w przypadku powiatu i gminy. Stosunkowo mniejszą przewagę opinii o braku wpływu odnotowujemy w odniesieniu do parafii czy kościoła oraz do miejsca zamieszkania - miejscowości lub osiedla - ale i tak przekonanie takie cechuje ponad połowę respondentów. Tylko wśród osób zatrudnionych na etatach - pytanych o wpływ na sprawy zakładu pracy - odsetki odpowiedzi twierdzących i przeczących były niemal takie same.

Tabela 3

Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy:	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
- kraju	16	82	2
- województwa, w którym mieszkają	17	80	3
- powiatu i gminy, w której mieszkają	31	67	2
- parafii lub kościoła, do którego należą	36	56	8
- miejscowości lub osiedla, w którym mieszkają	43	54	3
- zakładu pracy, w którym pracują (N=581)*	47	49	4

*Odpowiedzi respondentów zatrudnionych na etacie.

Opinie ankietowanych dotyczące różnego rodzaju spraw są mniej lub bardziej ze sobą powiązane: najsilniejsze korelacje występują między przekonaniem o wpływie na sprawy kraju i województwa, a następnie - na sprawy powiatu i gminy oraz miejscowości lub

osiedla¹⁴. Najsilniej więc wiążą się ze sobą opinie o wpływie na sprawy szczebla ponadlokalnego (wojewódzkiego i krajowego), z jednej strony, oraz lokalnego, z drugiej. Opinie na temat wpływu na sprawy w zakładzie pracy lub w parafii są trochę słabiej powiązane z pozostałymi.

Spośród ankietowanych, którzy uważali, że we władzach lokalnych, samorządowych (gminy, miasta, powiatu) są ludzie dbający o ich interesy i potrzeby, co drugi (50%) zarazem jest zdania, że sam nie ma wpływu na sprawy powiatu i gminy. Poczuciu reprezentowania interesów może więc nie towarzyszyć przekonanie o wpływie na bieg spraw, choć, oczywiście, występuje tu korelacja pozytywna, gdyż wśród sądzących, że nikt nie reprezentuje ich interesów, aż ponad cztery piąte (84%) uważa, iż nie ma wpływu na sprawy powiatu i gminy. Ogólnie rzecz biorąc, przekonanie o reprezentowaniu interesów respondentów na szczeblu lokalnym jest najsilniej powiązane właśnie z poczuciem, że ludzie tacy jak oni mają wpływ na sprawy powiatu i gminy, w której mieszkają, oraz na sprawy miejscowości lub osiedla¹⁵, słabiej z poczuciem wpływu lub braku wpływu w przypadku innych spraw. Podobnie jest z przekonaniem, że interesy i potrzeby ludzi są reprezentowane we władzach wojewódzkich.

Natomiast poczucie reprezentacji interesów obywateli w rządzie najbardziej powiązane jest z ich przekonaniem, że mają wpływ na sprawy województwa i kraju¹⁶, a reprezentacji interesów w Sejmie - mniej więcej tak samo silnie z przekonaniem o posiadaniu wpływu na sprawy województwa, powiatu i gminy oraz kraju¹⁷. Przekonanie o reprezentacji interesów na szczeblu krajowym sprzyja więc wyraźnie poczuciu wpływu również na szczeblu regionalnym, wojewódzkim.

To, czy ankietowani załatwiali (bądź nie) jakieś sprawy w urzędzie miasta, gminy lub innym, nie różnicuje ich opinii dotyczących wpływu na sprawy kraju i województwa, jednak załatwianie spraw w ciągu ostatniego roku powiązane jest z częstszą opinią o posiadaniu

¹⁴ Współczynnik korelacji r Pearsona wynosi odpowiednio 0,876 i 0,786.

¹⁵ Współczynnik korelacji r Pearsona wynosi odpowiednio 0,408 i 0,386.

¹⁶ Współczynnik korelacji r Pearsona wynosi odpowiednio 0,399 i 0,385.

¹⁷ Współczynnik korelacji r Pearsona wynosi odpowiednio 0,370, 0,368 i 0,352.

wpływu na sprawy powiatu i gminy oraz miejscowości lub osiedla¹⁸, a także - w mniejszym stopniu - na sprawy parafii i zakładu pracy. Natomiast badani, którzy deklarują, że w ostatnich latach próbowali coś konkretnego zrobić na rzecz swojego środowiska, np. w osiedlu, parafii, gminie czy mieście, częściej niż pozostali uważają, że ludzie tacy jak oni mają wpływ na wszystkie wymienione w pytaniu sprawy¹⁹.

Poczucie lekceważenia przez władze - jak można się domyślić - wiąże się, choć niezbyt silnie, z opinią przeciwną: że ludzie tacy jak respondent nie mają wpływu na wymienione sprawy.

Przekonanie ankietowanych o tym, że mają wpływ na sprawy różnego rzędu, jest - podobnie jak opinie, że we władzach są ludzie dbający o ich potrzeby - pozytywnie skorelowane z dobrą oceną kierunku rozwoju sytuacji w kraju, z przekonaniem, że zmiany zachodzące w Polsce od roku '89 przyniosły ludziom więcej korzyści niż strat, oraz z zadowoleniem ze sposobu, w jaki funkcjonuje demokracja w naszym kraju.

Opinie o posiadaniu wpływu na rozmaite sprawy różnią się zależnie od wykształcenia, sytuacji materialnej (zwłaszcza oceny warunków materialnych własnego gospodarstwa domowego) i poglądów politycznych - im wyższe wykształcenie, lepsze warunki materialne, a także im bardziej prawicowe poglądy polityczne²⁰, tym częściej ankietowani mają poczucie wpływu na to, co dzieje się zarówno na szczeblu lokalnym, jak i krajowym (zob. tabele aneksowe).

Jak wynika z analizy danych, respondenci, którzy uważają, że Unia Wolności i AWS w jakimś stopniu wyrażają ich interesy i poglądy, częściej niż inni mają poczucie wpływu na sprawy krajowe i lokalne. Podobny związek zachodzi w przypadku sympatyków ROP, jest jednak znacznie słabszy. Ankietowani, którzy uważają, że wyrazicielem ich interesów i poglądów jest SLD, częściej niż inni mają poczucie braku wpływu na to, co się dzieje na różnych szczeblach. Natomiast sympatie do programu PSL czy ZZR „Samoobrona” nie mają istotnego statystycznie związku z poczuciem wpływu społecznego.

¹⁸ V Cramera równe odpowiednio: 0,15 i 0,14.

¹⁹ Fakt ten najbardziej różnicuje w przypadku opinii o wpływie na sprawy miejscowości lub osiedla, w którym mieszkają (V Cramera = 0,160) oraz parafii (V=0,13).

²⁰ Współczynniki korelacji r Pearsona wynoszą odpowiednio: od 0,110 do 0,272; 0,153 - 0,167; 0,149 - 0,253.

W przypadku spraw kraju i województwa widać też, że poczucie wpływu jest tym częstsze, im większe miejsce zamieszkania. Natomiast gdy chodzi o sprawy lokalne - powiatu i gminy oraz miejscowości lub osiedla - poczucie wpływu częściej mają mieszkańcy wsi i małych miast. W przypadku parafii mieszkańcy wielkich aglomeracji rzadziej niż inni mają poczucie wpływu na jej sprawy.

Warto podkreślić, że poczuciem wpływu wyróżniają się przede wszystkim przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji oraz uczniowie i studenci, a przekonaniem o braku wpływu - bezrobotni, gospodynie domowe, emeryci, renciści, a także rolnicy i robotnicy niewykwalifikowani - jednak z wyjątkiem spraw lokalnych (zob. tabele aneksowe).

W kilku przypadkach: spraw kraju, zakładu pracy oraz - do pewnego stopnia - gminy, miasta, możemy uzyskane wyniki porównać z danymi z lat wcześniejszych. Wprawdzie dane wcześniejsze uzyskano za pomocą odrębnych, pojedynczych pytań, a nie zestawienia w jednym pytaniu spraw różnego rzędu, co może być powodem pewnych różnic wyników, ale nie wyklucza to możliwości porównania.

Tabela 4

Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy kraju ?	Wskazania respondentów według terminów badań				
	VI '92	VII '93	X '97	V '99	XII '99
	w procentach				
Tak	7	10	19	11	16
Nie	91	86	76	87	82
Trudno powiedzieć	2	4	5	2	2

Tabela 5

Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy swojego powiatu i gminy (miasta/gminy)?*	Wskazania respondentów według terminów badań			
	VI '92	X '97	V '99	XII '99
	w procentach			
Tak	16	26	25	31 (43)**
Nie	79	69	73	67 (54)**
Trudno powiedzieć	5	5	2	2 (3)**

* Przed XII '99 pytano o miasto lub gminę.

** W nawiasach podano wyniki obecnego sondażu w odniesieniu do miejscowości lub osiedla, w którym mieszkają ankietowani.

Tabela 6

Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy zakładu pracy , w którym pracują?	Wskazania respondentów zatrudnionych na etacie według terminów badań	
	VI '92 N=452	XII '99 N=750
	w procentach	
Tak	37	47
Nie	59	49
Trudno powiedzieć	4	4

Zestawienie wyników z różnych lat wyraźnie wskazuje na wzrost poczucia społecznego wpływu w porównaniu z początkiem lat dziewięćdziesiątych. Jest to szczególnie widoczne w przypadku spraw lokalnych, jeśli do porównania posłużymy się także wynikami dotyczącymi miejscowości lub osiedla, w którym mieszkają ankietowani. Odnotowany w maju '99 spadek odsetka respondentów uważających, że ludzie tacy jak oni mają wpływ na sprawy kraju, oraz wzrost liczby przekonanych o braku wpływu na sprawy swojego miasta czy gminy mógł być wynikiem silnego pogorszenia się nastrojów społecznych w tamtym okresie. Z drugiej strony, wyższy odsetek osób sądzących, że ludzie tacy jak oni mają wpływ na sprawy kraju, w październiku '97 można zapewne wiązać z przeprowadzonymi miesiąc wcześniej wyborami parlamentarnymi, które zmieniały układ władzy w Polsce. Opinie na ten temat mogą więc podlegać dość krótkotrwałym, okresowym wahaniom.

Opracował

Włodzimierz DERCZYŃSKI

A N E K S

Tabela 1. Proszę pomyśleć o naszym społeczeństwie i powiedzieć, czy uważa Pan(i), że władze dbają o Pana(i) sprawy, że coś się robi dla Pana(i) jako obywatela - członka tego społeczeństwa czy też nie?

	(%)			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	30	61	9	1500
Płeć				
Mężczyźni	30	61	8	711
Kobiety	29	61	10	789
Wiek				
18-24 lat	30	58	13	216
25-34	36	58	6	266
35-44	29	63	8	294
45-54	27	64	8	284
55-64	30	59	11	203
65 lat i więcej	26	62	12	236
Miejsce zamieszkania				
Wieś	23	66	11	539
Miasto do 20 tys.	29	62	9	177
20 - 100 tys.	31	61	8	296
101 - 500 tys.	40	51	8	266
501 tys.i więcej mieszk.	32	61	8	222
Wykształcenie				
Podstawowe	23	65	12	413
Zasadnicze zawodowe	27	63	10	406
Średnie	34	59	8	533
Wyższe	41	54	5	147
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier.,inteligencja	37	57	7	99
Prac.umysł.niż.szczębła	42	48	9	155
Pracownicy fiz.- umysł.	34	57	9	129
Robotnicy wykwalifikowani	35	60	5	143
Robotnicy niewykwalifik.	22	69	9	52
Rolnicy	7	85	9	60
Pracujący na własny rach.	29	61	10	70
Bierni zawodowo				
Renciści	23	68	9	182
Emeryci	26	62	12	306
Uczniowie i studenci	44	41	14	100
Bezrobotni	18	75	8	128
Gospodynie domowe i inni	35	56	9	77
Pracuje w:				
inst. państw.,publicznej	37	55	8	306
społce właścicieli				
prywatnych i państwa	40	53	7	106
sekt. pryw. poza rolnict.	30	63	7	267
prywatnym gosp. rolnym	12	78	10	64
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	24	71	5	209
276 - 399	27	63	10	166
400 - 549	32	59	9	332
550 - 799	28	62	10	226
Powyżej 799 zł	43	48	9	234
Ocena własnych war. mater.				
Złe	19	73	8	549
Średnie	30	60	10	615
Dobre	47	42	11	336
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	42	45	13	77
Raz w tygodniu	32	58	10	714
1-2 razy w miesiącu	24	66	10	243
Kilka razy w roku	30	62	8	301
W ogóle nie uczestniczy	23	69	8	160
Poglądy polityczne				
Lewica	24	73	4	373
Centrum	30	63	7	409
Prawica	41	51	8	403
Trudno powiedzieć	22	57	22	313

Tabela 2. Czy uważa Pan(i), że we władzach lokalnych, samorządowych (gminy, miasta, powiatu) są ludzie, którzy dbają o interesy i potrzeby ludzi takich jak Pan(i) czy też nie?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	47	41	12	1520
Płeć				
Mężczyźni	49	41	10	721
Kobiety	46	40	14	798
Wiek				
18-24 lat	45	41	13	217
25-34	53	37	10	268
35-44	52	40	8	299
45-54	43	45	12	290
55-64	46	41	12	206
65 lat i więcej	43	39	18	238
Miejsce zamieszkania				
Wieś	48	39	13	550
Miasto do 20 tys.	51	44	5	181
20 - 100 tys.	46	41	12	299
101 - 500 tys.	49	40	11	265
501 tys. i więcej mieszk.	42	41	17	225
Wykształcenie				
Podstawowe	44	42	15	422
Zasadnicze zawodowe	49	43	8	414
Średnie	50	38	12	536
Wyższe	46	39	16	148
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier. i inteligencja	50	43	7	99
Prac. umysł. niż. szczebla	51	34	16	156
Pracownicy fiz.- umysł.	56	37	7	129
Robotnicy wykwalifikowani	54	37	8	145
Robotnicy niewykwalifik.	49	39	12	52
Rolnicy	40	48	12	63
Pracujący na własny rach.	49	37	14	70
Bierni zawodowo				
Renciści	45	41	14	185
Emeryci	44	42	15	313
Uczniowie i studenci	54	31	15	100
Bezrobotni	34	53	13	131
Gospodynie domowe i inni	48	47	5	77
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	56	33	11	308
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	50	35	16	106
sekt. pryw. poza rolnict.	47	45	7	268
prywatnym gosp. rolnym	43	44	12	67
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	51	40	9	217
276 - 399	43	45	11	166
400 - 549	53	35	12	334
550 - 799	49	41	9	228
Powyżej 799 zł	46	40	13	235
Ocena własnych war. mater.				
Złe	41	50	10	560
Średnie	48	37	14	620
Dobre	57	32	11	340
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	61	31	8	77
Raz w tygodniu	51	37	12	726
1-2 razy w miesiącu	40	46	13	244
Kilka razy w roku	47	43	11	304
W ogóle nie uczestniczy	38	46	16	163
Poglądy polityczne				
Lewica	46	45	9	379
Centrum	49	42	9	416
Prawica	54	37	9	407
Trudno powiedzieć	39	38	23	317

Tabela 3. Czy uważa Pan(i), że **we władzach wojewódzkich** są ludzie, którzy dbają o interesy i potrzeby ludzi takich jak Pan(i) czy też nie?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	34	47	20	1520
Płeć				
Mężczyźni	35	48	17	721
Kobiety	32	45	23	798
Wiek				
18-24 lat	37	44	20	217
25-34	37	48	15	268
35-44	38	47	15	299
45-54	29	51	20	290
55-64	34	44	22	206
65 lat i więcej	26	44	29	238
Miejsce zamieszkania				
Wieś	27	49	23	550
Miasto do 20 tys.	35	53	13	181
20 - 100 tys.	32	45	23	299
101 - 500 tys.	44	42	14	265
501 tys. i więcej mieszk.	38	43	19	225
Wykształcenie				
Podstawowe	26	49	25	422
Zasadnicze zawodowe	32	50	18	414
Średnie	39	45	17	536
Wyższe	39	40	21	148
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	46	44	10	99
Prac. umysł. niż. szczebla	40	42	18	156
Pracownicy fiz.- umysł.	47	39	15	129
Robotnicy wykwalifikowani	37	48	15	145
Robotnicy niewykwalifik.	30	53	17	52
Rolnicy	15	63	22	63
Pracujący na własny rach.	34	42	24	70
Bierni zawodowo				
Renciści	25	50	25	185
Emeryci	30	44	26	313
Uczniowie i studenci	48	29	23	100
Bezrobotni	19	65	17	131
Gospodynie domowe i inni	34	52	15	77
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	44	42	15	308
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	41	35	24	106
sekt. pryw. poza rolnict.	33	53	14	268
prywatnym gosp. rolnym	19	60	21	67
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	27	57	16	217
276 - 399	27	55	18	166
400 - 549	39	43	18	334
550 - 799	37	42	21	228
Powyżej 799 zł	40	42	18	235
Ocena własnych war. mater.				
Złe	26	57	17	560
Średnie	32	45	23	620
Dobre	50	33	18	340
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	44	39	16	77
Raz w tygodniu	35	45	20	726
1-2 razy w miesiącu	25	53	22	244
Kilka razy w roku	35	47	18	304
W ogóle nie uczestniczy	32	48	19	163
Poglądy polityczne				
Lewica	28	56	16	379
Centrum	37	46	17	416
Prawica	42	42	16	407
Trudno powiedzieć	25	42	33	317

Tabela 4. Czy uważa Pan(i), że w rządzie są ludzie, którzy dbają o interesy i potrzeby ludzi takich jak Pan(i) czy też nie?

	(%)			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	31	57	12	1520
Płeć				
Mężczyźni	30	58	11	721
Kobiety	32	55	13	798
Wiek				
18-24 lat	31	56	13	217
25-34	35	56	10	268
35-44	37	54	9	299
45-54	30	62	9	290
55-64	32	54	14	206
65 lat i więcej	21	59	20	238
Miejsce zamieszkania				
Wieś	25	58	17	550
Miasto do 20 tys.	27	67	6	181
20 - 100 tys.	33	54	12	299
101 - 500 tys.	39	52	9	265
501 tys.i więcej mieszk.	39	53	8	225
Wykształcenie				
Podstawowe	23	60	18	422
Zasadnicze zawodowe	27	61	12	414
Średnie	37	54	9	536
Wyższe	46	45	9	148
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	47	46	7	99
Prac. umysł. niż. szczebla	42	48	11	156
Pracownicy fiz.- umysł.	33	60	7	129
Robotnicy wykwalifikowani	32	56	11	145
Robotnicy niewykwalifik.	13	72	15	52
Rolnicy	17	75	8	63
Pracujący na własny rach.	37	50	14	70
Bierni zawodowo				
Renciści	22	65	13	185
Emeryci	26	57	17	313
Uczniowie i studenci	47	40	13	100
Bezrobotni	22	65	13	131
Gospodynie domowe i inni	41	50	9	77
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	39	52	9	308
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	42	42	16	106
sekt. pryw. poza rolnict.	31	61	8	268
prywatnym gosp. rolnym	18	72	10	67
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	24	67	9	217
276 - 399	30	58	12	166
400 - 549	29	59	12	334
550 - 799	33	55	12	228
Powyżej 799 zł	46	44	10	235
Ocena własnych war. mater.				
Złe	22	67	11	560
Średnie	30	55	15	620
Dobre	50	42	8	340
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	38	49	13	77
Raz w tygodniu	32	55	13	726
1-2 razy w miesiącu	26	61	13	244
Kilka razy w roku	31	59	11	304
W ogóle nie uczestniczy	33	58	8	163
Poglądy polityczne				
Lewica	23	69	8	379
Centrum	34	57	9	416
Prawica	44	47	9	407
Trudno powiedzieć	20	54	26	317

Tabela 5. Czy uważa Pan(i), że w Sejmie są ludzie, którzy dbają o interesy i potrzeby ludzi takich jak Pan(i) czy też nie?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	32	55	13	1520
Płeć				
Mężczyźni	32	56	12	721
Kobiety	31	54	15	798
Wiek				
18-24 lat	33	52	15	217
25-34	33	58	10	268
35-44	37	51	12	299
45-54	32	59	9	290
55-64	32	54	14	206
65 lat i więcej	23	56	21	238
Miejsce zamieszkania				
Wieś	25	56	19	550
Miasto do 20 tys.	30	64	5	181
20 - 100 tys.	36	51	13	299
101 - 500 tys.	38	53	9	265
501 tys.i więcej mieszk.	37	54	9	225
Wykształcenie				
Podstawowe	25	58	18	422
Zasadnicze zawodowe	27	59	14	414
Średnie	38	52	10	536
Wyższe	44	45	11	148
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	46	46	8	99
Prac. umysł. niż. szczebla	40	49	11	156
Pracownicy fiz.- umysł.	34	59	7	129
Robotnicy wykwalifikowani	34	53	14	145
Robotnicy niewykwalifik.	19	62	19	52
Rolnicy	13	75	12	63
Pracujący na własny rach.	41	47	12	70
Bierni zawodowo				
Renciści	26	62	12	185
Emeryci	26	57	17	313
Uczniowie i studenci	49	37	14	100
Bezrobotni	18	65	17	131
Gospodynie domowe i inni	42	49	9	77
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	40	51	9	308
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	41	42	18	106
sekt. pryw. poza rolnict.	32	58	10	268
prywatnym gosp. rolnym	15	71	14	67
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	26	63	11	217
276 - 399	32	55	13	166
400 - 549	29	58	13	334
550 - 799	34	55	11	228
Powyżej 799 zł	47	43	11	235
Ocena własnych war. mater.				
Złe	22	65	13	560
Średnie	30	54	16	620
Dobre	50	41	9	340
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	33	48	18	77
Raz w tygodniu	34	54	12	726
1-2 razy w miesiącu	26	57	17	244
Kilka razy w roku	29	58	13	304
W ogóle nie uczestniczy	36	55	9	163
Poglądy polityczne				
Lewica	26	65	10	379
Centrum	34	56	10	416
Prawica	44	48	8	407
Trudno powiedzieć	21	51	28	317

Tabela 6. Można usłyszeć opinię, że władze mają lekceważący stosunek do obywateli. Czy Pan(i) osobiście odczuł(a) kiedykolwiek lekceważenie ze strony władz czy też nie?

	(%)			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	44	55	0	1518
Płeć				
Mężczyźni	46	53	0	721
Kobiety	42	57	1	798
Wiek				
18-24 lat	46	54	0	217
25-34	48	51	1	267
35-44	42	58	0	299
45-54	45	55	0	290
55-64	43	56	0	206
65 lat i więcej	40	58	2	239
Miejsce zamieszkania				
Wieś	43	56	0	550
Miasto do 20 tys.	44	56	0	181
20 - 100 tys.	41	59	0	298
101 - 500 tys.	42	56	1	265
501 tys.i więcej mieszk.	52	48	0	224
Wykształcenie				
Podstawowe	43	56	1	423
Zasadnicze zawodowe	47	53	0	414
Średnie	41	59	0	534
Wyższe	49	49	1	148
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	53	46	0	98
Prac.umysł.niż.szczebla	39	61	0	155
Pracownicy fiz.-umysł.	43	56	1	129
Robotnicy wykwalifikowani	50	50	0	145
Robotnicy niewykwalifik.	30	70	0	52
Rolnicy	49	51	0	63
Pracujący na własny rach.	47	53	0	70
Bierni zawodowo				
Renciści	48	51	0	186
Emeryci	37	61	1	312
Uczniowie i studenci	40	60	0	100
Bezrobotni	52	48	1	131
Gospodynie domowe i inni	46	52	2	77
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	46	54	0	308
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	34	66	0	105
sekt. pryw. poza rolnict.	48	52	0	268
prywatnym gosp. rolnym	51	47	2	67
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	43	56	1	217
276 - 399	53	47	0	166
400 - 549	41	58	1	335
550 - 799	42	58	0	228
Powyżej 799 zł	42	58	0	232
Ocena własnych war. mater.				
Złe	54	45	1	560
Średnie	39	61	0	621
Dobre	37	62	1	338
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	35	63	2	77
Raz w tygodniu	40	60	0	728
1-2 razy w miesiącu	46	54	0	244
Kilka razy w roku	51	48	1	302
W ogóle nie uczestniczy	50	50	1	163
Poglądy polityczne				
Lewica	49	51	1	378
Centrum	45	55	0	416
Prawica	42	58	0	407
Trudno powiedzieć	40	59	1	316

Tabela 7. Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy kraju?

	(%)			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	16	82	2	1520
Płeć				
Mężczyźni	19	80	1	721
Kobiety	13	83	3	798
Wiek				
18-24 lat	25	71	4	217
25-34	18	81	1	268
35-44	15	83	2	299
45-54	15	83	2	290
55-64	14	84	2	206
65 lat i więcej	9	88	3	238
Miejsce zamieszkania				
Wieś	12	85	3	550
Miasto do 20 tys.	17	82	1	181
20 - 100 tys.	15	83	2	299
101 - 500 tys.	20	76	3	265
501 tys.i więcej mieszk.	22	78	0	225
Wykształcenie				
Podstawowe	7	89	4	422
Zasadnicze zawodowe	17	81	2	414
Średnie	18	80	2	536
Wyższe	33	66	1	148
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	36	62	1	99
Prac. umysł. niż. szczebla	18	79	2	156
Pracownicy fiz.- umysł.	21	78	1	129
Robotnicy wykwalifikowani	14	85	1	145
Robotnicy niewykwalifik.	10	90	0	52
Rolnicy	9	90	1	63
Pracujący na własny rach.	17	82	1	70
Bierni zawodowo				
Renciści	11	87	2	185
Emeryci	11	86	2	313
Uczniowie i studenci	37	58	6	100
Bezrobotni	8	89	3	131
Gospodynie domowe i inni	9	89	2	77
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	20	79	2	308
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	24	74	2	106
sekt. pryw. poza rolnict.	19	81	0	268
prywatnym gosp. rolnym	10	88	2	67
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	11	89	0	217
276 - 399	8	90	2	166
400 - 549	14	84	3	334
550 - 799	20	79	1	228
Powyżej 799 zł	29	70	0	235
Ocena własnych war. mater.				
Złe	10	88	2	560
Średnie	13	85	2	620
Dobre	31	67	2	340
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	14	79	7	77
Raz w tygodniu	17	81	2	726
1-2 razy w miesiącu	12	86	2	244
Kilka razy w roku	15	83	2	304
W ogóle nie uczestniczy	24	75	1	163
Poglądy polityczne				
Lewica	14	85	1	379
Centrum	15	84	1	416
Prawica	24	74	2	407
Trudno powiedzieć	9	85	6	317

Tabela 8. Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy województwa, w którym mieszkają?

	(%)			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	17	80	3	1520
Płeć				
Mężczyźni	19	79	2	721
Kobiety	15	81	4	798
Wiek				
18-24 lat	31	65	5	217
25-34	22	77	2	268
35-44	17	81	2	299
45-54	14	84	1	290
55-64	11	83	7	206
65 lat i więcej	9	87	4	238
Miejsce zamieszkania				
Wieś	13	82	4	550
Miasto do 20 tys.	18	80	1	181
20 - 100 tys.	15	82	3	299
101 - 500 tys.	22	75	3	265
501 tys. i więcej mieszk.	23	76	1	225
Wykształcenie				
Podstawowe	8	87	5	422
Zasadnicze zawodowe	16	82	2	414
Średnie	21	76	3	536
Wyższe	32	66	2	148
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	38	59	3	99
Prac. umysł. niż. szczebla	20	77	2	156
Pracownicy fiz.- umysł.	24	74	3	129
Robotnicy wykwalifikowani	14	84	2	145
Robotnicy niewykwalifik.	9	88	2	52
Rolnicy	17	82	1	63
Pracujący na własny rach.	16	80	4	70
Bierni zawodowo				
Renciści	10	84	6	185
Emeryci	9	87	4	313
Uczniowie i studenci	43	51	6	100
Bezrobotni	9	89	2	131
Gospodynie domowe i inni	14	86	0	77
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	21	76	3	308
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	27	71	2	106
sekt. pryw. poza rolnict.	19	80	1	268
prywatnym gosp. rolnym	12	86	3	67
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	11	88	1	217
276 - 399	9	88	3	166
400 - 549	16	81	3	334
550 - 799	21	76	2	228
Powyżej 799 zł	26	72	2	235
Ocena własnych war. mater.				
Złe	10	87	3	560
Średnie	15	82	3	620
Dobre	32	64	4	340
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	23	71	6	77
Raz w tygodniu	17	80	3	726
1-2 razy w miesiącu	13	83	4	244
Kilka razy w roku	15	82	2	304
W ogóle nie uczestniczy	23	74	3	163
Poglądy polityczne				
Lewica	13	85	1	379
Centrum	20	78	2	416
Prawica	26	73	1	407
Trudno powiedzieć	7	85	9	317

Tabela 9. Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy powiatu i gminy, w której mieszkają?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	31	67	2	1520
Płeć				
Mężczyźni	34	64	2	721
Kobiety	28	69	2	798
Wiek				
18-24 lat	41	56	3	217
25-34	40	59	1	268
35-44	33	65	2	299
45-54	27	73	0	290
55-64	25	71	4	206
65 lat i więcej	21	75	4	238
Miejsce zamieszkania				
Wieś	36	61	3	550
Miasto do 20 tys.	32	67	1	181
20 - 100 tys.	29	70	1	299
101 - 500 tys.	26	71	4	265
501 tys. i więcej mieszk.	30	69	1	225
Wykształcenie				
Podstawowe	21	76	3	422
Zasadnicze zawodowe	31	68	1	414
Średnie	36	63	2	536
Wyższe	47	50	3	148
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	53	44	3	99
Prac. umysł. niż. szczebla	38	61	2	156
Pracownicy fiz.-umysł.	42	58	1	129
Robotnicy wykwalifikowani	30	69	2	145
Robotnicy niewykwalifik.	28	72	0	52
Rolnicy	35	65	0	63
Pracujący na własny rach.	35	63	2	70
Bierni zawodowo				
Renciści	25	71	5	185
Emeryci	20	77	3	313
Uczniowie i studenci	53	41	6	100
Bezrobotni	20	79	1	131
Gospodynie domowe i inni	23	77	0	77
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	38	61	1	308
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	39	60	2	106
sekt. pryw. poza rolnict.	36	62	2	268
prywatnym gosp. rolnym	24	74	2	67
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	28	72	0	217
276 - 399	30	69	2	166
400 - 549	31	66	3	334
550 - 799	26	72	2	228
Powyżej 799 zł	40	58	2	235
Ocena własnych war. mater.				
Złe	21	77	2	560
Średnie	30	68	2	620
Dobre	50	47	3	340
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	41	57	2	77
Raz w tygodniu	34	64	2	726
1-2 razy w miesiącu	27	72	2	244
Kilka razy w roku	26	71	3	304
W ogóle nie uczestniczy	30	66	4	163
Poglądy polityczne				
Lewica	25	73	1	379
Centrum	34	65	1	416
Prawica	44	54	2	407
Trudno powiedzieć	17	76	6	317

Tabela 10. Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy parafii lub kościoła, do którego należą?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	36	56	8	1515
Płeć				
Mężczyźni	35	56	9	718
Kobiety	36	56	7	796
Wiek				
18-24 lat	40	50	10	217
25-34	38	53	9	266
35-44	34	58	7	298
45-54	35	60	5	288
55-64	37	53	10	206
65 lat i więcej	30	62	8	238
Miejsce zamieszkania				
Wieś	37	56	7	547
Miasto do 20 tys.	35	62	3	181
20 - 100 tys.	40	51	10	299
101 - 500 tys.	35	55	9	265
501 tys. i więcej mieszk.	27	61	12	223
Wykształcenie				
Podstawowe	28	64	8	422
Zasadnicze zawodowe	38	56	6	413
Średnie	38	54	8	533
Wyższe	42	42	16	147
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	41	44	16	97
Prac. umysł. niż. szczebla	43	53	5	156
Pracownicy fiz.- umysł.	37	54	9	128
Robotnicy wykwalifikowani	38	57	6	145
Robotnicy niewykwalifik.	35	65	0	52
Rolnicy	36	55	9	62
Pracujący na własny rach.	40	53	7	70
Bierni zawodowo				
Renciści	36	56	8	185
Emeryci	31	60	9	313
Uczniowie i studenci	39	43	17	99
Bezrobotni	28	66	7	131
Gospodynie domowe i inni	34	63	3	77
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	38	54	7	307
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	42	49	9	105
sekt. pryw. poza rolnict.	38	54	8	268
prywatnym gosp. rolnym	28	63	9	65
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	37	60	3	217
276 - 399	36	60	5	166
400 - 549	41	52	8	333
550 - 799	29	62	9	228
Powyżej 799 zł	40	49	11	234
Ocena własnych war. mater.				
Złe	29	66	6	557
Średnie	37	55	8	620
Dobre	45	43	12	338
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	68	27	5	77
Raz w tygodniu	43	51	6	725
1-2 razy w miesiącu	31	63	5	244
Kilka razy w roku	24	66	10	303
W ogóle nie uczestniczy	17	62	21	161
Poglądy polityczne				
Lewica	26	64	9	377
Centrum	35	59	7	413
Prawica	52	42	6	407
Trudno powiedzieć	27	61	12	317

Tabela 11. Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy miejscowości lub osiedla, w którym mieszkają?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	43	55	2	1518
Płeć				
Mężczyźni	46	53	1	721
Kobiety	41	56	3	796
Wiek				
18-24 lat	53	44	3	216
25-34	56	41	3	268
35-44	45	53	2	299
45-54	39	60	0	290
55-64	36	60	4	206
65 lat i więcej	29	68	3	238
Miejsce zamieszkania				
Wieś	48	49	3	550
Miasto do 20 tys.	38	60	1	181
20 - 100 tys.	42	57	2	299
101 - 500 tys.	41	56	3	265
501 tys.i więcej mieszk.	41	59	0	223
Wykształcenie				
Podstawowe	29	67	4	422
Zasadnicze zawodowe	43	56	1	414
Średnie	50	48	2	534
Wyższe	58	41	1	148
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	66	32	2	99
Prac. umysł. niż. szczebla	53	44	3	156
Pracownicy fiz.- umysł.	49	47	4	129
Robotnicy wykwalifikowani	42	57	1	145
Robotnicy niewykwalifik.	47	53	0	52
Rolnicy	48	52	0	63
Pracujący na własny rach.	38	61	1	70
Bierni zawodowo				
Renciści	36	60	4	185
Emeryci	33	65	2	313
Uczniowie i studenci	62	33	5	98
Bezrobotni	35	65	1	131
Gospodynie domowe i inni	37	62	1	77
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	48	51	1	308
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	52	46	2	106
sekt. pryw. poza rolnict.	50	48	3	268
prywatnym gosp. rolnym	37	61	1	67
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	42	58	0	217
276 - 399	42	56	2	166
400 - 549	43	54	3	332
550 - 799	37	60	3	228
Powyżej 799 zł	53	46	1	235
Ocena własnych war. mater.				
Złe	35	63	2	560
Średnie	41	57	2	618
Dobre	62	36	2	340
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	47	50	2	77
Raz w tygodniu	47	51	2	725
1-2 razy w miesiącu	39	60	2	244
Kilka razy w roku	39	58	3	304
W ogóle nie uczestniczy	39	59	2	163
Poglądy polityczne				
Lewica	38	61	2	379
Centrum	48	51	1	414
Prawica	55	44	1	407
Trudno powiedzieć	28	66	5	317

Tabela 12. Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy zakładu pracy, w którym pracują?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	47	49	4	581
Płeć				
Mężczyźni	46	51	4	316
Kobiety	49	47	4	265
Wiek				
18-24 lat	51	44	5	52
25-34	52	46	2	163
35-44	45	50	5	174
45-54	44	52	4	167
55-64	35	49	16	20
65 lat i więcej	35	65	0	5
Miejsce zamieszkania				
Wieś	50	46	5	165
Miasto do 20 tys.	41	56	3	73
20 - 100 tys.	43	53	3	117
101 - 500 tys.	49	47	3	119
501 tys. i więcej mieszk.	49	47	4	108
Wykształcenie				
Podstawowe	25	74	2	51
Zasadnicze zawodowe	40	56	4	182
Średnie	49	46	5	241
Wyższe	66	32	2	107
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	68	29	3	99
Prac. umysł. niż. szczebla	51	43	6	156
Pracownicy fiz.- umysł.	40	57	3	129
Robotnicy wykwalifikowani	38	58	4	145
Robotnicy niewykwalifik.	40	59	1	52
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	52	44	4	290
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	38	59	3	97
sekt. pryw. poza rolnict.	46	50	4	171
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	31	69	0	59
276 - 399	47	52	1	61
400 - 549	48	49	3	143
550 - 799	47	50	4	81
Powyżej 799 zł	59	39	2	119
Ocena własnych war. mater.				
Złe	32	64	4	167
Średnie	46	52	3	248
Dobre	65	29	6	166
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	64	24	13	25
Raz w tygodniu	48	49	3	261
1-2 razy w miesiącu	48	49	3	112
Kilka razy w roku	42	53	5	120
W ogóle nie uczestniczy	47	49	4	63
Poglądy polityczne				
Lewica	34	64	2	148
Centrum	50	47	3	181
Prawica	59	36	5	174
Trudno powiedzieć	38	55	7	77